

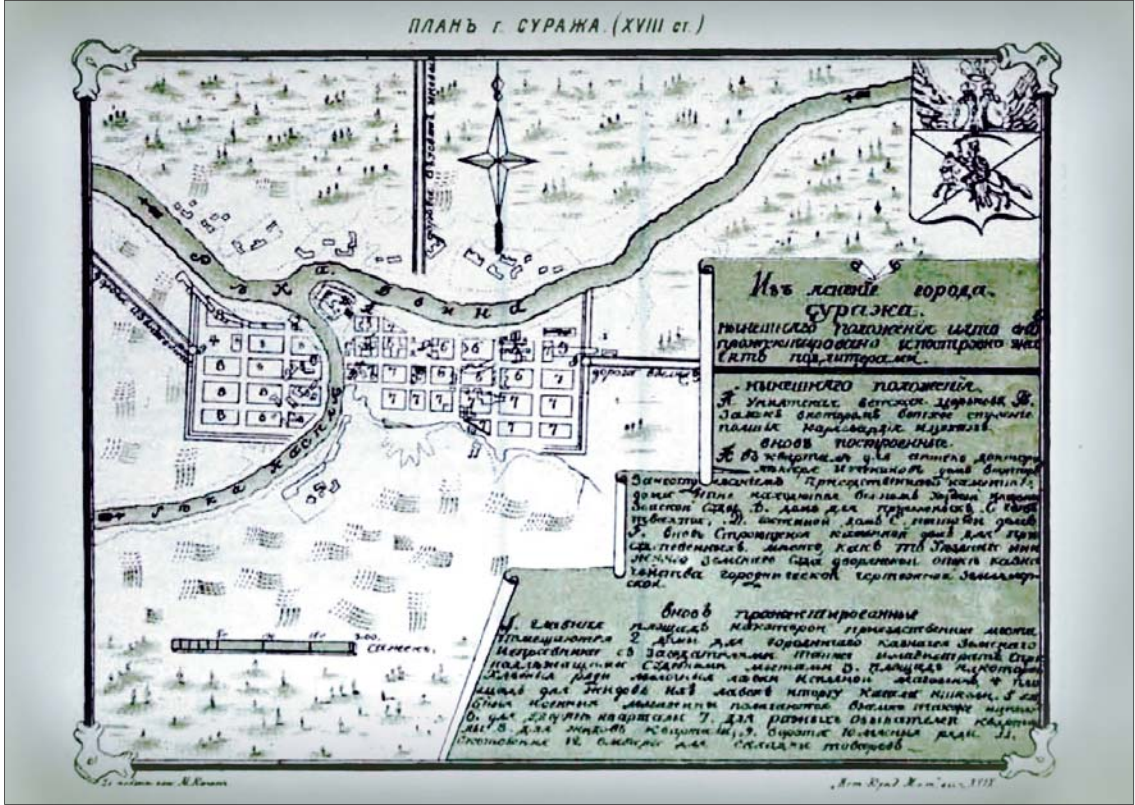

ПРАВА МАЕМ!

«МС» працягвае цыкл публікацый, прысвечаных гісторыі гарадскога самакіравання. Сёння даведаемся пра Сураж. Ён знаходзіцца прыкладна за 40 кіламетраў ад Віцебска — каля трасы, якая пралягае ў бок Расіі.

Зручнае месца...

На жаль, у гэтым былым рай-цэнтры практычна нічога не нагадвае пра багатую і па-свойму ўнікальную гісторыю. Ні замка, ні збудаванняў, якія могуць зацікавіць турыстаў. Тэму гісторыі Суража даследаваў **старшы навуковы супрацоўнік навукова-тэхналагічнага парка БНТУ «Палітэхнік» Максім МАКАРАЎ.**

План Суража XVIII стагоддзя.

Сураж, як ні дзіўна, узнік не таму, што развіваліся гандаль і рамёствы. Адзакуючы зручнаму — з пункту гледжання ваеннай стратэгіі — месцазнаходжанню. У гэтым адрозненне ад пераважнай большасці беларускіх гарадскіх паселішчаў.

— Сураж насамрэч мае не зусім тыповую прычыну заснавання. Справа ў тым, што ў XVI стагоддзі месца, дзе размешчаны сучасны Сураж, мела важнае стратэгічнае значэнне. Але да пачатку Лівонскай вайны (1558—1583 гады) замка, тым больш горада, там не існавала, — расказвае даследчык.

У Суражы з паўднёвага боку ўпадае ў Заходнюю Дзвіну Каспля. Праз некалькі кіламетраў на ўсход Дзвіна прымае ў сябе воды буйнога паўночнага прытока — Усвячы. Кантроль над гэтым месцам дазваляў бы войскам Маскоўскай дзяржавы наладзіць

связь водным шляхам паміж Смаленскам і Вялікімі Лукам.

Каб не дапусціць гэтага, віцебскі ваявода князь Стэфан Андрэевіч Збаражскі не пазней за 1560 год пабудаваў замак пры ўпадзенні Касплі ў Дзвіну і заснаваў тут горад. Там ахвотна сяліліся жыхары навакольных вёсак. Бо ў гады Лівонскай вайны на неспакойным памежжы толькі сцены і вежы замкаў маглі даць ім адносную бяспеку...

— Несупынныя баявыя дзеянні і перманентная пагроза знішчэння ўносілі істотныя карэктывы ў жыццёвы ўклад насельніцтва. Гэта моцна паўплывала на афармленне прававога становішча мяшчан. Уладам Вялікага Княства Літоўскага цяжка было пастаянна ўтрымліваць тут

спрабавалі авалодаць горадамі. Але праз зацятае супраціўленне тутэйшых не здолелі дасягнуць мэты. 30 сакавіка 1615 года Жыгімонт Ваза сваім лістом нават выказаў мяшчанам удзячнасць. І гэта іх, можна сказаць, натхніла...

— Справа ў тым, што ў 1630—1640 гадах здараліся частыя канфлікты мяшчан з віцебскімі ваяводамі, іх суражскімі намеснікамі. Апошнія намагаліся абмежаваць самастойнасць мяшчанскай абшчыны. Таксама абвастраліся адносіны з некаторымі феодаламі, якія спрабавалі захапіць гарадскія землі... Дзякуючы падтрымцы манарха суражскія мяшчане паспяхова адстойвалі свае правы ў такіх неспрыяльных умовах. Пры

дадзена яшчэ ў 1570 годзе. Хоць на самай справе на ўвазе мелася віцебскае права.

Аднак, як той казаў, «пракаціла». Гэтыя словы не выклікалі прэрэчання. Рэч у тым, што статут 1588 года падзяляў гарады ВКЛ на дзве катэгорыі: з магдэбургскім прывілеем і без яго. Судовая калегія аднесла Сураж да першай катэгорыі...

— З доляй гумару можна сцвярджаць, што 12 чэрвеня 1631 года, выступаючы ў судзе, Свяжынскі «надаў» Суражу магдэбургскае права, якога горад у сапраўднасці не меў. У сярэдзіне 1640-х гадоў мяшчане і мясцовыя гаспадарскія ўраднікі былі цвёрда перакананыя ў тым, што Сураж мае тое, чаго... няма, — усміхаецца навуковец.

Супраць старасты

У 1648 годзе адбыўся востры канфлікт паміж мяшчанамі і суражскім старастам Геранімам Друцкім-Горскім. Ён груба парушаў іх прывілеі і маёмасныя правы. Суражскія мяшчане ўзяліся за зброю, сваім «дэмаршам» моцна напужаўшы ўрадніка і яго жонку.

Выступленне сапраўды магло выглядаць пагрозліва.

— 27 мая 1647 года падчас канфлікту з віцебскімі езуітамі, якія прэтэндавалі на частку гарадскіх зямель, прыкладна 150 суражан з ручніцамі, рагачынамі і бердышамі прыйшлі да «апанентаў» і змусілі іх умерыць апетыт.

Як бачым, мяшчане Суража рашуча бараніліся нават са зброй у руках. Яны да сярэдзіны XVII стагоддзя паспяхова адстойвалі свае правы, атрыманыя ў рамках віцебскага гарадскога права, — канстатаваў суразмоўца.

У 1924 годзе Сураж стаў райцэнтрам. Статус гарадскога пасёлка быў нададзены яму ў 1938-м. У 1960-я ўваходзіў у склад Віцебскага і Лёзненскага раёнаў. Сёння — у Віцебскім. Тут пражывае больш за 900 чалавек.

У маленькім Суражы нарадзіліся некалькі вядомых людзей. Напрыклад, Аркадзь Львовіч Бяссмертны — беларускі скрыпач, дырыжор, прафесар, заслужаны артыст БССР. Адсюль таксама Алег Парфір'евіч Чудакоў, вучоны ў галіне сківічна-тваравай хірургіі, заснавальнік і прэзідэнт Беларускай асацыяцыі сківічна-тваравых хірургаў. Сураж — малая Радзіма і юрыста, эканаміста Захара Кацэнеленбаума. Пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі ён быў адным з заснавальнікаў Дзяржбанка. І яго подпіс стаяў на грашовых купюрах...

Аляксандр ПУКШАНСКІ.
Віцебск—Сураж

ДОБРАЯ НАВІНА ІМПАРТ — ЗАМЯШЧАЕЦЦА, ПРАЦОЎНЫЯ МЕСЦЫ — СТВАРАЮЦЦА

У Рэчыцы адкрыўся завод сінтэтычных смол. На новым прадпрыемстве атрымалі работу 50 мясцовых жыхароў. Гэты праект — частка дзяржпраграмы мадэрнізацыі дрэвапрацоўкі.

Сінтэтычная смала — самы важны кампанент у вытворчасці вырабаў з дрэва: драўняных пліт і фанеры. Вытворцы мэблі раней куплялі смолы за мяжой, цяпер на новым заводзе змогуць варыць да трох тысяч тон у месяц — адразу па некалькіх рэцэптах. У тым ліку рыхтуюцца атрымліваць нізкакатакічныя і вільгацёўстойлівыя смолы. Вытворчасць цалкам аўтаматызаваная.

Прадукцыя новага завода, які з'яўляецца філіялам кампаніі «Рэчыцадраў», ужо паступіла на мясцовыя прадпрыемствы дрэвапрацоўкі і прайшла выпрабаванні. Партнёры заўважаюць, што пры гэтым рэзка ўзмацнілася трываласць фанеры. Уласцівасці рэчыцкай смалы хутка змогуць ацаніць і за межамі Беларусі: падпісаны кантракты з мэблевымі прадпрыемствамі Расіі і Украіны.

Маладых спецыялістаў на новы завод бралі з гарадской біржы працы, гаворыць **генеральны дырэктар прадпрыемства «Рэчыцадраў» Валерый ТУЛЕЙКА:**

— Раней вялікай была цяжкасць кадраў, сёння сітуацыя стабілізувалася, я вельмі рады, што мы спецыялістаў знайшлі проста ў Рэчыцы, не прыйшлося нікога клікаць сюды з іншых месцаў.

Увогуле ж маштабная мадэрнізацыя і запуск новых ліній дазволілі рэчыцкаму прадпрыемству эканоміць да 20% валютных сродкаў. Плануецца, што ўжо сёлета кампанія выйдзе на прыбытковую работу, што дазволіць павялічыць заработную плату і дадаткова пашырыць штат.

Ірына АСТАШКЕВІЧ.
iost@zviazda.by

МЯСЦОВАЕ САМАКІРАВАННЕ

РЭГІСТРАЦЫЙНАЕ ПАСВЕДЧАННЕ № 15
ад 17 лютага 2009 года выдадзена
Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.
Заснавальнікі: Савет Рэспублікі Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь, Палата прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь, рэдакцыяна-выдавецкая ўстанова «Выдавецкі дом «Звязда».

Дырэктар — галоўны рэдактар
СУХАРУКАЎ Павел Якаўлевіч.

Адказы за выпуск: КАРПЕНКА Н.У.
Грамадскі савет: **ГЕРАСІМОВІЧ С.М.**, намеснік старшыні Пастаяннай камісіі па рэгіянальнай палітыцы і мясцовым самакіраванні Савета Рэспублікі Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь; **АСКЕРКА Ю.В.**, адказы сакратар Савета па ўзаемадзейнасці органаў мясцовага самакіравання пры Савете Рэспублікі Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь; **НАВУМЕНКА А.В.**, старшыня Нараўлянскага раённага Савета дэпутатаў; **СУШЧАНКА М.Л.**, старшыня Глушанскага пасялковага Савета дэпутатаў Бабруйскага раёна.

Выдавец — рэдакцыяна-выдавецкая ўстанова
«Выдавецкі дом «Звязда»

АДРАС РЭДАКЦЫІ:
220013, г. Мінск, вул. Б. Хмяльніцкага, 10-а.
КАНТАКТНЫ ТЭЛЕФОН 292 44 12;
e-mail: info@zviazda.by

Газета аддрукавана ў Рэспубліканскім унітарным прадпрыемстве «Выдавецтва «Беларускі Дом друку». ЛП № 02330/106 ад 03.04.2009. 220013, г. Мінск, пр. Незалежнасці, 79.

Тыраж 20.008. Нумар падпісаны ў 19.30
18 красавіка 2017 года.